

*Kasvokkain -
Kohtaamisten
vuorovaikutu
kselliset
periaatteet*

31.10.2022

Kreetta Niemi

kreetta.niemi@jyu.fi

Luennon teemat:

- Vuorovaikutuksen kontekstuaalisuus
- Kasvot ja kasvotyö
- Vuorovaikutuksen perusjäsenykset

Luennon tavoite:

- Antaa välineitä vuorovaikutuksen havaitsemiseen ja jäsentämiseen 'sellaisenaan' (ilman arvolatausta)
- Tehdä näkyväksi vuorovaikutuksen rakentuminen "tässä ja nyt"
- Herättää pohtimaan omaa osallistumista vuorovaikutustilanteisiin

Vuorovaikutuksessa on olennaista:

- **Kohtaaminen:** kohdata ja tulla kohdatuksi
- Pyrkimys ymmärtää ja tulla **ymmärretyksi** (riittävästi)

– Etnometodologia: *”Mitä täällä tapahtuu, mitä on meneillään?”*

- Pyrkimys vuorovaikutuksen **’sujuvuuteen’**
 - Suojellaan niin omia kuin kumppaneiden *kasvoja* (Goffman)
 - Orientoidutaan keskustelun perusjäsenyyksiin (Sacks; Schegloff)
 - Pyrkimys **’normaalisuuteen’**
 - Poikkeamia usein selitellään (*selontekovelvollisuus*)

- Klippi:

- <https://www.youtube.com/watch?v=R8ro5BSSu-Q>

- Klipin herättämiä ajatuksia

Mikä on
vuorovaikutuksen
konteksti?

- Konteksti ~ tilanneyhteys
 - Vuorovaikutusta kehystää ja säätelee sen konteksti/tilanneyhteys
 - Vuorovaikutus on aina tilanteista
 - Kontekstia voidaan säädellä (*Goffman: kehykset*)
- Kontekstin elementtejä
 - Tila, paikka ja osallistujat: materiaaliset, fyysiset järjestykset
 - Aika: esim. yksilöhistoria, historiallinen, ajallinen tilanne
 - Kulttuuri ja yhteiskunta: tavat, käytännöt, instituutiot

•Omassa kulttuuriympäristössä vuorovaikutuksen kontekstia ei useinkaan pohdita, vaan toiminta on useimmissa vuorovaikutustilanteissa ”rutinoitua”

–Kasvatuksen käytännöissä näitä vuorovaikutuksen rutiineja siirretään lapsille

–Opiskelijoille?

•Ammatillisissa kohtaamisissa vuorovaikutuksen konteksti ja sen myötä toimintatavat ovat tavallisesti asiakkaalle vieraampia

–Missä määrin toimitaan instituution oletusten mukaisesti ja ”opetetaan” asiakkaalle vuorovaikutuskäytännöt, missä määrin käytännöissä ”joustetaan”?

Kasvot (Goffman)

- Kasvot ovat 'kuva', jonka annamme muille itsestämme sosiaalisesti pätevinä henkilöinä

- Jokainen esiintyy vuorovaikutuksessa tiettyjen kasvojen haltijana ja hakee niille arvostusta ja antaa toisten kasvoille arvostusta

- Kasvojen vuoksi suositaan samanmielisyyttä tai odotuksenmukaisuutta vuorovaikutuksessa

- Stigma/häpeä: ihmisen kasvot voivat leimautua, tai ne voidaan leimata poikkeaviksi: esimerkkitalanteita: miten, milloin, miksi?

- Evidentiaalisuus – kaikki mitä teet ja miltä näytät on todiste siitä, millainen olet

- Se 'millainen olen' voi olla eri yhteyksissä painotukseltaan erilainen
 - –Esim. identiteetin rakentaminen somessa

Kasvotyö

- Omien ja toisten kasvojen suojelu + kasvotyön mahdollistaminen
 - Vihjeet esim. omien puutteiden tms. kertominen ettei toinen syyllisty minun kasvojeni uhkaamiseen vahingossa
 - Häpeän 'välttely'
 - Molemminpuolinen anteeksipyytely
- Kasvojen suojelu: itsen ja muiden esittäminen arvostettuina
- Arkaluonteisuuden tuottaminen

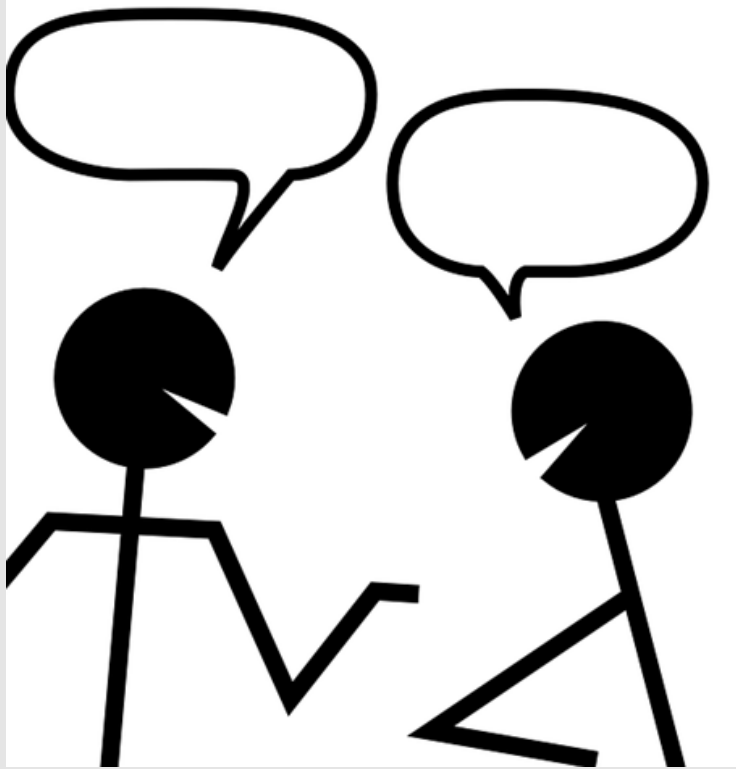
Kasvotyön perusmuodot

- Välttely
 - Turvatoimet kuten huumori, tahdikkuus, havaitsematta jättäminen
- Korjaaminen
 - Vahinkona pitäminen (oho!)
 - Anteeksipyyntö (tarjous – hyväksyntä – kiitos)
- Aggressiivinen kasvotyö (pisteiden keräily) – edellyttää yleisöä
 - Pakotetaan toinen kokemaan syyllisyyttä
 - Häijy huomauttelu

Vuorovaikutus
järjestynyttä

- Keskustelun/vuorovaikutuksen perusedellytys on sujuvuus => Osallistujat orientoituvat perusjäsenyyksiin (noudattavat niitä, tai jos poikkeavat, selittävät poikkeamista => selonteot)
 - Vuorottelujäsenyys
 - Sekvenssijäsenyys
 - Preferenssijäsenyys
 - Korjausjäsenyys
 - Osallistumiskehikko

1. Vuorottelujäsennys:

- Puhujalla on oikeus yhteen vuoroon kerrallaan.
- Päällekkäispuhunta ei kestä kauan, keskeytyksiä selitetään tai pahoitellaan.
- Mistä tietää, että voi itse ottaa vuoron keskustelussa?

2. Sekvenssijäsennys:

- Puheen ja/tai toiminnan koordinoimista edellisiin vuoroihin ja toimintaan järkevällä tavalla.
- Nyt sanottu määrittää, mitä sanotaan seuraavaksi, toisaalta aikaisemmin sanottu ohjaa sitä, miten nyt sanottu tulkitaan → toimintakokonaisuus
- Sekvenssi muodostuu vähintään kahdesta peräkkäisestä (kahden eri puhujan) puheenvuorosta eli vierusparista (esim. kysymys – vastaus) => preferenssijäsennys

3. Preferenssijäsennys:

Sosiaalisen solidaarisuuden ylläpito: vältetään tekemästä / sanomasta toisen kasvoja uhkaavia tekoja / asioita (ks. kasvotyö Goffmann). **Toimitaan odotusten mukaan.**

Odotuksenmukainen vastaus = preferoitu vastaus – esim. pyyntö – suostumus.

Preferoimatonta vastausta viivytetään ja selitellään

4. Korjausjäsenitys:

Keskustelu on neuvottelua merkityksistä, joskus voi tulla esimerkiksi ymmärrys- tai kuulemisongelmia=> vastaanottaja voi pyytää toistamaan.

Myös puhuja itse voi korjata puhettaan.

5. Osallistumiskehikko: Vuorovaikutuksessa on kaksi tai useampia osallistujia, joiden suhde tilanteeseen on erilainen (diskurssi-identiteetti): puhuja/äänessä olijat ja kuulijat

- Osallistuminen tai pääsy käsiteltävään asiaan vaihtelee tilanteisesti.
- Kuulija voi olla joko sivustakuulija tai ratifioitu kuulija.

Lopuksi

- Vuorovaikutuksessa orientoidutaan jatkuvasti tällä luennolla käsiteltyihin osa-alueisiin (kontekstuaalisuus, kasvot ja perusjäsenyykset); ne ovat yhtä erottamattomia toisistaan kuin sokeroidun maitokahvin ainekset.

